

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry (STOD) lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle HE 132/2020 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi esittävän taiteen edistämisestä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta:

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry (STOD) liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen. STOD:n mielestä esitys on hyväksyttävissä, sillä se korjaa kohdat, jotka tämän hetkessä teatteri- ja orkesterilaissa aiheuttavat hankausta alalla. Valtionosuusudistusta on valmisteltu pitkään ja kentän ääntä kuunnellen. STOD näkee, että VOS-uudistus vahvistaa suomalaisten teatterien sekä huomioi esittävän taiteen kentässä tapahtuneet muutokset.

Valtiontalouden kehyksissä varattu lisärahoitus on esittävän taiteen kentälle ensiarvoisen tärkeä, sillä se mahdollistaa nousemisen valtionosuusjärjestelmän piiriin myös niille vapaan kentän ammattiohjaajille, jotka ovat toimineet tuen ulkopuolella jo vuosia ja täyttävät kaikki edellytykset saada VOS-tukea. Tällaisen toimintayksikön hyväksyminen valtionosuuden piiriin aluksi kolmen vuoden määräajaksi luo aidon mahdollisuuden kehittää organisaation toimintaa, ja pitkällä aikavälillä saada oikeus valtionosuuteen toistaiseksi. Tämä on selkeä parannus, jolla turvataan alan elinvoimaisuus, työllistymisedellytykset, alueellinen saatavuus sekä monipuolisuus.

Järjestelmän tulee mahdollistaa valtionosuuden piiriin pääseminen myös sellaisille toimintayksiköille, jotka sinänsä täyttävät 4 §:ssä säädetyt edellytykset mutta joiden toiminnan puitteet ja edellytykset eivät ole turvatut yhtä pitkällä aikajänteellä. Tällainen toimintayksikkö voitaisiin hyväksyä valtionosuuden piiriin aluksi kolmen vuoden määräajaksi. Pääsy valtionosuuden piiriin määräaikaisella päätöksellä edistäisi toimintayksikön mahdollisuuksia kehittää toimintaedellytyksiään pidemmällä aikavälillä siten, että se mahdollisesti voitaisiin myöhemmin hyväksyä valtionosuuteen oikeutetuksi toistaiseksi.

Esittävän taiteen kenttä antoi VOS-uudistusta pohtineen työryhmän esityksestä runsaasti lausuntoja kevään lausuntokierroksella. Valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisen ns. vapaan kentän toimijat esittivät lausunnoissaan kritiikkiä siitä, että uudistuksen tavoite järjestelmän nykyistä paremmasta joustavuudesta ja toimijoiden mahdollisesta vaihtuvuudesta vesittyy, kun osa toimijoista otetaan järjestelmän piiriin toistaiseksi eikä kuuden vuoden määräajaksi.

STOD pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että kaikkien valtionosuuden piirissä toimivien kelpoisuutta tarkastellaan säännöllisesti. Kolmen ja kuuden vuoden toimintajänne on tarpeeksi pitkä VOS-tukea saavalle taideorganisaatiolle, sillä se mahdollistaa pitkäjänteisen toiminnan suunnittelun ja monipuolisen ohjelmiston, mutta asettaa toimijan kuitenkin säännöllisen arvioinnin piiriin.

Edellytykset valtionosuuden piiriin pääsemiselle lain 4 §:ssä vastaisivat suurelta osin voimassa olevan teatteri- ja orkesterilain mukaisia edellytyksiä. Uusia ovat toimintaa johtavan henkilön koulutusta, perehtyneisyyttä tehtävälleen ja johtamistaitoa sekä toiminnan suunnitelmallisuutta koskevat edellytykset. STOD:n mielestä lakiesityksen kriteerit valtionosuuden piiriin pääsemiseksi ovat ammattimaisuuden kannalta oleelliset. Ammattiliitto näkee arjessa sen, mitkä vaikutukset johtajan ammattitaidolla ja alan tuntemuksella on koko henkilöstön hyvinvointiin sekä organisaation taiteelliseen toimintaan ja tasoon. Siten näiden perusasioiden ja ammattilaisuuden huomioiminen lain tasolla on perusteltua.

Lakiesitykseen on lisätty uusi 9 §, jossa säädettäisiin uudesta esittävän taiteen valtionosuuslautakunnasta, joka toimisi Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä. Lautakunnan tehtävänä olisi antaa lausunnot toimijoiden hakemuksista valtionosuusjärjestelmän piiriin lain 3 § säädettyjen tavoitteiden ja 4 § säädettyjen edellytysten kannalta, mutta ei kuitenkaan arvioida toimijoiden taiteellista laatua. Aiemmin Taiteen edistämiskeskus on antanut virkatyönä lausunnon ja opetus- ja kulttuuriministeriössä on tehty virkatyönä päätös toimijan hyväksymisestä järjestelmän piiriin.

STOD ei vastusta lautakunnan perustamista, mutta painottaa sitä, että lautakuntaa asetettaessa olisi tärkeää huomioida se, että lautakunnan jäsenet tuntevat nimenomaan esittävän taiteen kentän toimintaa riittävän hyvin. Tämä on nähdäksemme edellytys sille, että lautakunta voi tehdä päätöksiä, jotka koskevat toimijoiden kelpoisuutta päästä VOS-lain piiriin.

Veikkauksen tuottojen laskun aiheuttama uhka taiteen ja kulttuurin rahoitukselle on tulevana vuosina yhä konkreettisempi. Jotta uusi VOS-laki voi aidosti toteutua ja taata riittävät toimintaedellytykset sekä vanhoille että uusille VOS -toimijoille, on esittävän taiteen julkisen rahoituksen tason säilymisestä huolehdittava. Sen lisäksi että taide tutkitusti tuo toimintasäteellään merkittävää hyvinvointivaikutusta sekä lisää alueen vetovoimaisuutta, on esittävän taiteen kenttä on merkittävä työnantaja.

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry:n hallituksen puolesta,

Lija Fischer

Puheenjohtaja